

# **Konstruktioner i kontrast**

**Om svenska motsvarigheter till  
posterna i Berkeleys engelska konstruktikon**

Linnéa Bäckström, Benjamin Lyngfelt & Emma Sköldberg  
Inst. f. svenska språket, Göteborgs universitet

i samarbete med: Lars Borin, Markus Forsberg, Julia Prentice,  
Rudolf Rydstedt, Sofia Tingsell och Jonatan Uppström

SweCxn finansieras av Riksbankens jubileumsfond

# **Disposition**

1. Konstruktikon
2. Jämförelse Berkeley – Göteborg
3. Formella relationer
4. Funktion och bristande motsvarighet
5. Flerspråkig konstruktografi

## **SweCxn – ett svenskt konstruktikon**

- en databas över svenska konstruktioner (cx), ett s.k. konstruktikon
- en storskalig elektronisk resurs för lingvistiska, språkteknologiska och i förlängningen pedagogiska och lexikografiska ändamål
- storskalighet förutsätter enkelt beskrivningsformat: definition + strukturskiss
- inriktar oss främst på gränlandet mellan grammatik och lexikon, typiskt delvis schematiska cx
- vill särskilt täcka in cx som är problematiska ur inlärarsynpunkt
- utveckla metoder för automatisk identifiering av cx
- tillägg till Svenskt frasnät (Swedish FrameNet), integrerat i ett resursnätverk vid Språkbanken i Göteborg
- systerprojekt: engelska, japanska, brasiliansk portugisiska

## **Jämförelse Berkeley – Göteborg**

- BCxn: 73 cx-poster, varav 50 något sånär fullständiga
- Motsvarande svenska cx-poster inspirerade av dessa
  - cx, anoterade exempel
- Jämfört eng-sv motsvarigheter
- 50 → 55 (en engelsk cx – två svenska cx, i fem fall)

## **1 Eng cx i Berkeley → 2 Sv cx i Göteborgs universitet (5 st)**

*R and M are close friends / R och M är nära vänner*

*He's best friends with Eddie Murphy /*

*Han är bästa kompis med Eddie Murphy*

*30 \$ per person / 200 kr per person*

*50 miles an hour / 80 km i timmen*

## Jämförelse Berkeley – Göteborg

- BCxn: 73 cx-poster, varav 50 något sånär fullständiga
- Motsvarande svenska cx-poster inspirerade av dessa
  - cx, anoterade exempel
- Jämfört eng-sv motsvarigheter
- 50 → 55 (en engelsk cx → två svenska cx, i fem fall)
- 55 → 47 (åtta cx-par bedömdes inte motsvara varandra)
  - minst partiell överensstämmelse både vad gäller form och innehåll
- tar upp form och funktion var för sig

## Jämförelse: form

Strax under hälften (av de 47) ung. motsvarande form i BCxn och Sv

- Gapping: *Food can be cooked, stories [...] exchanged, and time [...] left for gazing silently into the flames , watching the dancing shapes at the heart of the fire.*
- Integr\_app: *In 431 b.c., Athens began a war with its neighbor and league member **Sparta**.*
- Measure+Adj: *Biddy's horse was **sixteen hands high** and a thoroughbred.*
- Rather-than-coord: *Each node contains **one letter rather than one word**, thus allowing for the study of sub-word letter sequences,*
- With\_absolute: ***With these events in mind**, Naipaul wrote a novel.*
- ofta rel. generella grammatiska mönster (med vissa undantag)

## Jämförelse: form

Drygt hälften någon formell skillnad, ofta bara avseende någon grammatisk markör

- Adj\_as\_nom: *the elderly, the unmentionable* || *de gamla, det onämnbara*
- Dimension-conj: *four feet tall by three feet long* ||  
*fyra fot hög och tre fot lång, en meter gånger 70 cm*
- Loc\_calendar\_unit: *next/last week* || *nästa vecka, förra veckan*
- Rate.frequency: *twice a day, twice an hour* || *två ggr om dagen/ i timmen*
- bestämdhet, kongruens, numerus, relationsuttryck
- cx-interna vs. cx-externa drag



## Jämförelse: form

Andra skillnader avser lexikala element och i viss mån struktur

- Comp\_equal: *I suppose that's **as good a reason as any** for changing them after last year :-)*  
(sv: *lika... som*, ingen artikel)
- Ones\_very\_eyes: *Their life's work was destroyed **before their very eyes**.*  
(sv: *framför ögonen på ngn*, inte med egna ögon)
- Tag.canonical: *A little vino loosens the conversation, **does it not?***  
(sv: *eller hur*)
- Way.means: *But Mum just gave them one of her black looks and **elbowed her way** past the two women and went into Granny 's house.*  
(sv: reflexiv, *armbågade sig förbi*)
- typiskt mer lexikalt specifika cx, inte sällan idiom

## Jämförelse: funktion

Nästan alla de 47 bedömdes ha ung. motsvarande funktion

- perspektivfråga
- såväl utgångspunkter som jämförelser approximationer
- säkert skillnader vid närmare granskning
- inte minst avseende distribution

FrameNet: olika ramar, olika cx

- Way.manner: *She **whistled her way** down the lane to the silo.*
- Way.means: *Constance **squeezed her way** down the platform*
- Way.neutral: *This done, we **made our way** out of the restaurant.*  
(sv: V Refl Advl, *knö sig ner/fram från/till...*)

Funktion/betydelse hos mer abstrakta grammatiska cx?

- Subject-auxiliary inversion / omvänd ordföljd

## Jämförelse: bristande motsvarighet

Deictic-day\_inv: *On **Tuesday last**, January 21st, we struck another blow for Irish freedom.*

(jfr sv *måndag nästkommande*)

Own right: *Garuda was not only a devotee of Vishnu, but a divinity **in its own right**.*

(jfr sv *i sig (själv), av egen kraft*)

SAI.neg-emph: *Don't you be patronizing with me.*

What with: ***What with** health budgets being pruned and cut back I'm asking the health board if staff shortages perhaps were a contributory factor here.*

(jfr sv *med tanke på*)

Rate.milage: *It 's 50 CC engine will do **100 miles per gallon**,*

(jfr sv *liter per mil*)

## Jämförelse: bristande motsvarighet

Exemplet *let alone*

(1) *He won't eat chicken teriyaki, **let alone** raw sea urchin.*

(sv: *för att inte tala om*)

(2) *It is difficult enough for an individual to be consistent, **let alone** a society.*

(sv: *för att inte tala om*)

(3) *Beer tipped on a member of the audience is not everyone's idea of art, **let alone** a joke.*

(sv: *än mindre*)

(4) Jag älskar blåbär, **för att inte tala om** hallon.

(eng: *\*let alone – alt. not to mention*)

## Vad fick vi ut av detta?

- heuristik: jämförelserna leder till besläktade cx
- problematisering: nya perspektiv på cx och cxn
  - cx-avgränsning, form/funktion mm
- grundval för tvärspråkligt cxn-arbete
  - grammatiska markörer
  - jämförelsebas

## Flerspråkig konstruktografi

- I FrameNet används ramar tvärspråkligt, språkspecifika drag främst i lexikon (och i viss mån annoterade exempel)
- Konstruktioner är i sig språkspecifika
- Koppling till ramar där så är möjligt
  - given standard
  - gynnar FN-kompatibilitet
  - täcker inte alla cx
- I övriga fall koppling till generella grammatiska mönster?
  - typiskt cx med primärt grammatisk funktion
  - typiskt cx där struktur är mer central än betydelse

## **De svenska konstruktionerna – motsvarigheter eller ekvivalenter till de engelska?**

Mål hittills: att få fram nya cx i det svenska konstruktikonet.  
EngCxn – en inspirationskälla.

Det kontrastiva perspektivet har, som alltid, varit välgörande (jfr t.ex. Colson 2008; Hannesdóttir 2012).

## **Förhållande mellan de uppsättningar och cx-par som finns nu?**

**Fråga 1:** Säger det vi gjort hittills något om förhållandet mellan engelskans och svenskans cx-förråd över huvud taget?

**Svar:** Nej.

**Fråga 2:** Kan de cx som skapats i SweCxn betraktas som ekvivalenter till de engelska cx?

**Svar:** det beror på vad man lägger för betydelse i ordet *ekvivalens*.

*Ekvivalens*: en central term inom översättningsteori och tvåspråkig lexikografi



## Ekvivalens inom översättningsteori

Översättning  $\neq$  enkelt utbyte av enstaka ord eller fraser (jfr Wollin 1996)

Eugene Nida (2007): man måste se till de lexikaliska enheternas lingvistiska och kulturella kontext.

Om vi t.ex. utgår från konstruktionen *Rate speed*:

Ex. *a hundred miles an hour*  $\rightarrow$  *160 kilometer i timmen*

$\rightarrow$  *knyck (köra i 160 knyck, gå i 160 knyck, göra 160 knyck...),*

**I framtiden:** utnyttja parallellkorporar inom Cxn-projektet?

## Ekvivalens inom tvåspråkig lexikografi

Inom lexikografin håller man ganska hårt på den etablerade synen på det som kan kallas *lexikalisk ekvivalens* (Hannedóttir 2012).

Tre slag av lexikalisk ekvivalensrelation återkommer i litteraturen:

-*fullständig*

-*partiell* (jfr konvergens/divergens, markering etc.)

-*nollekvivalens*

Svensén (2004) diskuterar även *semantisk* och *pragmatisk ekvivalens*, *denotativ* och *konnotativ ekvivalens* och *översättnings-* och *förklarings*ekvivalens.

**Ken Farø (2004:92):** I teorin måste man ofta specificera ytterligare

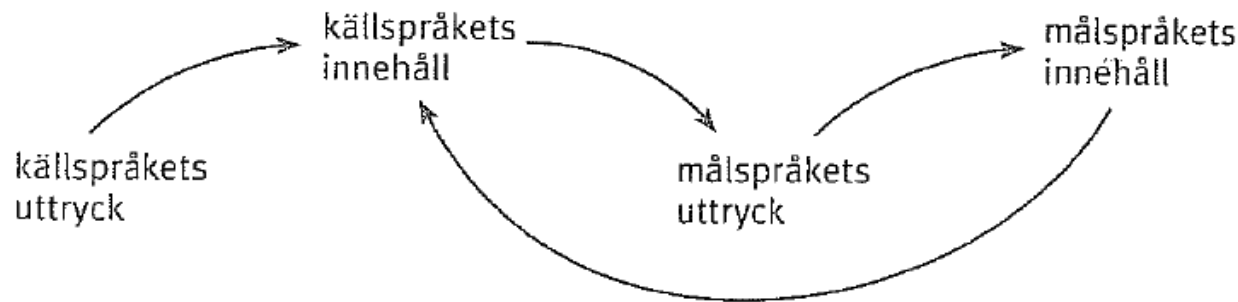
**Minst 20 idiomkvivalensaspekter:** semantik, pragmatik, diakroni, syntax, register, frekvens, lexikalisk kategori, selektion/kontext, betydningsstruktur, ikonografi, stilistik, valens etc.

Om man talar om ekvivalens i sträng bemärkelse måste alla dessa aspekter ekvivalera.

I teoretisk *kontrastiv* bemärkelse är alla dessa aspekter lika viktiga.

## Hur fastställa om det rör sig om ekvivalens?

Kan vi utnyttja det arbetssätt som används inom tvåspråkig lexikografi vid ekvivalentbestämning? Jfr Svensén (2004:325):



*Figur 14.10* Arbetssätt vid ekvivalentbestämning.

För att kunna avgöra i vilken mån de svenska cx utgör ekvivalenter till de engelska måste vi ha tillgång till **en hel del information** om de engelska.

## Vad vill vi med ett tvärspråkligt cxn?

**Farø (2004):** Lexikografer (och konstruktografer) har givetvis glädje av den mer renodlat kontrastiva jämförelsen.

Men de måste också fundera över vad de tänkta resurserna, i detta fall cxn för flera språk, ska användas till.

Vilka är målen?

- Mänskliga användare ska kunna kryssa mellan språk?
- Språkteknologiska ändamål?
- Användare ska få hjälp med att förstå eller producera cx?
- En rent deskriptiv historia?

**Detta tål att tänkas vidare på!**

Tack!

<<http://spraakbanken.gu.se/swe/resurs/konstruktikon>>